

גליין 51

שבטי ישראל

אדר תשפ"ו

משנכנס אדר
מרבין בשמחה

הפינה
לצעירים

דמויות מופת
בעדות ישראל
הכמים וסופרים
בני המאה ה-י"ח

מדור מתכוני
עדות לפורים

בפתח הדברים

קוראים יקרים,

אנו שמחים להגיש בפניכם גיליון נוסף של עלון שבטי ישראל מבית מרכז מורשת הרמב"ם ועדות ישראל. גיליון מבית היוצר של המרכז המתחדש בעיר הקודש טבריה העוסק בימים אלו בהרחבת הפעילות ובמחקר אודות עדות ישראל השונות.

גיליונות עלון שבטי ישראל יעסקו בעזרת ה' בהיבטים שונים של תרבות, היסטוריה, הלכה ומחקר בעדות ישראל השונות.

חודש אדר

פורים

מסיכות, מסיכות,

והרבה רעשנים,

עשן,

ורעש.

מתפללים

שהיום כמו אז,

נזכה לגאולה.

אז כמו היום יתהפך מאבל ליום טוב

לששון

ולשמחה

תתן אחרית לעמך/ מבית מדרשו של רש"י

תתן אחרית לעמך, תשיב מקדש לתוכינו | תרומם הר מרומ הרים, תקומם קרן גדועה
תצהיר מחשכי איווי, תפאר יושבת בדד | תעטה בה מלוכה לבדך, תסיר חרפה מעיר
תנער זדים מזבולך, תמציא צדקה לעדתך | תלבב את רעייתך, תכרות לה ברית חדשה
תיקר נפשה בעיניך, תטהרנה במים טהורים | תחנה בעיר חנה דוד, תזקוף קומת תמרה
תודיע לכל אהבתנו, תהלך בקרב מחנותינו | תדרוש גאולה לגלותנו, תגלה קץ לקנותנו
תבוא מהרה לרחמנו, תאמירנו לך ונאמירך לנו

מנהל תוכן: עותניאל מנצור

עריכה: אביטל לוי

עיצוב: רבקי שאולזון

פורים ע"פ רוח המצוות דרבנו הרמב"ם

מרדכי" (מסכת מגילה ז ע"ב) אם כן יש עניין רב בשמחת הפורים שכן ימים אלו נהפכו לנו מימי אבל לימי שמחה כמו שנאמר במגילה "והחודש אשר נהפך להם מאבל ליום טוב" (פרק ט' פסוק כב') ועניין עשיית המצוות דווקא בשמחה כבר האיר לנו הרמב"ם בסוף הלכות לולב: "השמחה שישמח אדם בעשיית המצוות ובעבודת הא-ל... בשמחה ובטוב לבב" (פ"ח ה"טו) וכבר אמר הרמח"ל בספרו מסילת ישרים פרק יט': "הענף השני הוא השמחה, והוא עיקר גדול בעבודה (=עבודת ה')"

וכן רואים עוד ב"פלא יועץ" בעניין השמחה (ערך השמחה): "מה טוב ומה נעים שישמח ישראל בעשיי שמחה של מצווה"

אם כן עד כאן רואים אנו את החשיבות הרבה של עשיית

חודש אדר

"משנכס אדר מרבין בשמחה" (תענית כט ע"א)

א' באדר: בזמן בית המקדש היו מכריזים שיש להתחיל להביא את מחצית השקל לבית המקדש (הלכות שקלים פ"א ה"ט)

ז' באדר: יום הולדת ופטירת משה רבנו (בבלי, קידושין ל"ח ע"א, סוטה י"ב ע"ב)

יג' באדר: תענית אסתר (רמב"ם הלכות תענית פ"ה ה"ה)

יד'-טו' באדר: פורים ושושן פורים (רמב"ם הלכות מגילה פ"א ה"ד)

שמחת הפורים

יש בפורים עניין מיוחד לגבי שמחת החג כמו שנאמר במגילה "לעשות אותם ימי משתה ושמחה" (פרק ט' פסוק כב') וכבר רבא אמר בגמרא על זה, "חייב איניש לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך

דמויות במגילה

אחשוורוש – מלך אשר שולט על מדינות רבות (127 מדינות), המלך מתואר כאדם שכל הזמן מחפש את שמחת ההוללות, שתיית היין ונשים, ועם המון שרים וסריסים, ואם כל זה גם רואים את הפן החיובי שבו שהוא מקשיב וסובלן ומשתדל שכולם יהיו מרוצים, ואינו מחפש עריצות לשמה.

ושתי – אשת אחשוורוש לפני אסתר, מתוארת כאשה מרדנית וקשה שעומדת על דעתה ומחפשת תמיד את כבודה, ולכן אחשוורוש מחפש אשה נוספת שתמלוך תחת ושתי.

אסתר – נערה יתומה שנלקחה לבית המלך בעל כורחה, לימים נהייתה "מלכת אסתר", וכן היא מכונה במגילה בשם "הדסה".

מרדכי – בן דודה של אסתר (אסתר פרק ב' פסוק ז'), שאימץ אותה לאחר מות הוריה, ומשמש לה כאומן, לאחר שאסתר נלקחת לבית המלך הוא עדיין מרגיש עצמו כאחראי לגורלה, ובודק תמיד בשלומה, ואסתר מצידה ממשיכה לציית לו כבתחילה.

המן – שר חשוב בבית המלך, שונא את היהודים ומבקש תמיד להורגם, רודף כבוד ושררה, בסופו של דבר הוצא להורג על העץ אשר הכין למרדכי.

זרש – אשת המן, והיא זו שיעצה להכין עץ גבוה 50 אמה ולתלות עליו את מרדכי – והמן מקשיב לה.

המצוות שציווה אותנו הקב"ה שהם יעשו דווקא בשמחה רבה, וברצון, לא כי מחייבים אותנו, אלא כי זה טוב לנו, ולכן אדם עושה את עבודת המצוות ועבודת ה' בשמחה גדולה, וכבר שיבח את השמחה קהלת: "ושבחתי אני את השמחה" (פרק ח' פסוק טו')

סיפור מגילת אסתר

ימי שלטונו של המלך אחשוורוש "המולך מהודו ועד כוש, שבע ועשרים ומאה מדינה" (אסתר פרק א פס' א) הם הרקע לסיפור מגילת אסתר - סיפור הצלתם של היהודים מגזרת ההשמדה של המן האגגי, המשנה למלך אחשוורוש. לאחר ביטול הגזרה וניצחון היהודים על אויביהם נקבעו ימי הפורים כחג לדורות. בחלק האחרון של מגילת אסתר יש תיאור של מנהגי חג הפורים, כפי שנכתבו בידי מרדכי ונשלחו לכל קהילות ישראל.

"פורים" מדוע נקרא כך

במגילת אסתר יש גם הסבר לשם החג - פורים: במגילה מסופר, כי המן קבע את התאריך להשמדת היהודים בהטלת פור - "והפיל פור הוא הגורל... על כן קראו לימים האלה פורים" (אסתר פ"ט פס' כד'-כו')

אלא יש להבין מכאן כלל גדול ועצום להמשך עבודת כל אחד ואחת מאיתנו לעבודתו יתברך, שגם כאשר אין גילוי של ממש, וגם כאשר אין שם ה' מופיע אפילו פעם אחת, כאן נמדד אמונתו של האדם, שיש לנו לראות את הנס והנהגת ה' גם כשהיא בהסתר, וחלילה לנו לחשוב שאין התערבות של הקב"ה בסיפור המגילה.

תענית אסתר

בהלכה, תענית אסתר היא יום תענית הנהוג בי"ג באדר, ערב חג הפורים, ואם חל פורים ביום ראשון חלה התענית בי"א באדר). תענית זו היא זכר לצום שצמו היהודים בימי מרדכי ואסתר בשושן(רמב"ם הלכות תענית פ"ה ה"ה)

מצוות חג הפורים

קריאת המגילה

קוראים המגילה בליל החג ובבוקרו, כחלק מפרסום הנס, והודיה על ההצלה. על פי המקובל, המגילה נקראת בבית הכנסת מתוך מגילת קלף ובנעימה מיוחדת של טעמי

בגתן ותרש – סריסי הסף אשר ביקשו לשלוח יד ולהמית את המלך אחשוורוש, מרדכי שומע זאת, ומציל את המלך.

חרבונה – אחד משבעת הסריסים המשרתים את המלך, והוא האדם אשר הפנה את תשומת ליבו של המלך לעץ הגבוה כאשר המן משתטח על מיטת אסתר ונגזר דינו במקום – ומיד תולים את המן על העץ.

הגי – מדמויות המשנה. סריס שממונה על הארמון של אחשוורוש. אמונה במגילה:

הגמרא שואלת (חולין קל"ט ע"ב): "אסתר מן התורה מניין?" ומתרצת: שנאמר "ואנכי הסתר אסתיר פני". נמצא, כל המושג אסתר מורה על הסתרה, שהקב"ה נסתר.

בפורים אנו נחשפים לאמונה שלימה, של יהודים תמימים, אשר מכוח אמונתם הגדולה הם עובדים את ה' ביושר, בשמחה, ובטוב לבב, ועוד שבמגילת אסתר לא מופיע בכלל שם ה', אז איך מסתדר לנו עניין האמונה החזקה ללא התערבות אלוקית ממעל,

משלוח מנות איש לרעהו

מצווה לשלוח זה לזה מנות מזון ומיני מטעמים, ומקובל למסור לשכנים ולמכרים חבילות ארוזות של חטיפים, ממתקים ומגדנאות. מלשון הכתוב במגילת אסתר, "משלוח מנות איש לרעהו" (פ"ט ה"ט, פ"ט ה"כב) - כאשר המילה "מנות" בלשון רבים, והמילה "רעהו" בלשון יחיד, הסיקו חז"ל שעל כל אדם לשלוח לפחות שני פריטי מאכל, לפחות לאיש אחד. הטעם המקובל למצווה זו הוא לחזק את האחדות בעם ישראל, וכל המרבה לשלוח לרעים - הרי זה משובח(רמב"ם הלכות מגילה פ"ב ה"טו).

מתנות לאביונים

לפי ההלכה כל אדם צריך לתת ביום זה צדקה(או מעות או מיני

המקרא, והקהל מקשיבים ועוקבים אחרי הקריאה הפומבית. הקריאה בבית הכנסת נעשית כחלק מסדר תפילת ערבית ותפילת שחרית ביום הפורים. גם נשים מחויבות בקריאת המגילה, למרות שהיא נמנית בין מצוות עשה שהזמן גרמן משום שגם הן ניצלו בנס הפורים, או משום שעיקר הנס, למעשה, נעשה על ידי אישה. מתקיימות קריאות נפרדות עבור נשים שאינן יכולות להגיע לבית הכנסת בזמן הקריאות המרכזיות(רמב"ם הלכות מגילה פ"א הלכה א' - ג')

סעודת פורים - משתה

ושמחה

כנאמר במגילה, ימי פורים נקבעו להיות "ימי משתה ושמחה". למרות שהחג מתחיל מהלילה, בתלמוד (מסכת מגילה ז' ע"א) נקבע שמצוות הסעודה היא דווקא ביומו של החג(וכן ברמב"ם הלכות מגילה פ"ב ה"ד). כחלק ממצוות המשתה והשמחה, מוזכר בתלמוד מצווה לשתות יין, ולהשתכר "עד דלא ידע בין 'ארור המן' ל'ברוך מרדכי'", זאת מפני שהנס נעשה באמצעות משתה היין שערכה אסתר לאחשוורוש, ולשיטת רבנו הרמב"ם ישתה האדם יין עד שישתכר וירדם בשכרות(הלכות מגילה פ"ב ה"טו)

וצריך ללמוד מסיפור המגילה לקח ומוסר עצום אלינו, בפרט אישי כל אחד ואחת, שדווקא שעמ"י לא מחובר, דווקא שעמ"י לא ביחד, לא מקבל אחד את השני, דווקא אז באים אויבינו ומכים אותנו, ורואים עובדה זו במגילה המן בא לאחשוורוש וטוען ש"ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים" (פ"ג פסוק ח'), בזמן שעמ"י לא מאוחדים, לא מקבלים את השונה, בא אלינו כל הגזירות הקשות והרעות, כמו בזמן שעמלק בא להלחם עם ישראל ברפידים ("רפו ידיהם של ישראל") דווקא אז באים הצרים להכאיב ולהלחם בישראל, ולכן כל אחד ואחת מאיתנו צריך לדעת שכשם שפרצופינו שונים כך דעותינו שונות, וחשוב לקבל את האחר לא משנה לצבעו, גילו, מצבו, או לאיך שהוא נראה, אלא דווקא לקרב, לחבר, כדי שלא יוכלו הרשעים לבוא ולומר שיש עם מפורד, עם לא מחובר, עם שלא מקבלים אחד את השני, אלא ההפך צריך להיות ש"יהי כבוד חברך חביב עליך כשליך" (מסכת אבות פ"ב משנה ו'), צריך לכבד ולהעריך את האחר, לעזור ולתרום לשונה, ולא להתעלם.

יהי רצון שנזכה לשמוח שמחה אמיתית בפורים, ונדע לקבל את האחר ובכך נגיע לידי עם מחובר ומחוזק בארץ ישראל.

תבשיל או מיני אוכלין) לשני נזקקים, אולהעביר סכום כסף למי שיחלק אותו לנזקקים. הרמב"ם מציין כי "מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו" (הלכות מגילה פ"ב ה"ז).

מעלת הפורים וקבלת האחר(השונה)

נאמר במדרש ילקוט שמעוני משלי ט' כך: "שכל המועדים עתידין ליבטל וימי הפורים אינן בטלים לעולם" (וכן ברמב"ם הלכות מגילה פ"ב ה"יח).

ואנו רואים עוד במגילת אסתר פרק ט' פסוק כח: "וימי הפורים לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם"

אנו רואים את המעלה הגדולה של חג הפורים בכך שאין הוא מתבטל אף שיגיע המשיח, ועוד הגמרא בירושלמי במסכת מגילה א כותבת כך: כל הכתובים עתידין להבטל מלבד חמישה חומשים, ריש לקיש אמר: אף אסתר והלכות"

וכן בבלי במסכת מגילה דף ז ע"א נאמר: "שלחה אסתר לחכמים: קבעוני לדורות"

יוצא אפוא, שפורים הוא לא חג אשר יסוף מזרעם של עמ"י, אלא זה חג שממשיך לדורות, וגם בבוא העת לא יבטל מעמ"י,

דמויות מופת בעדות ישראל

מאת: דוד חוברי

חכמים וסופרים בני המאה ה-י"ח

(הכתיבה במדור זה בגיליונות הקודמים ובהמשך נלקחים מספרו של דר' גברא כשם הכותר).

נעשתה לצורך עצמי בלבד. ר' חיים- סופר זה שנעלם מאיתנו שם משפחתו, כתב בשנת 1776 מקבץ של חיבורים שונים של רבנים ידועי שם בנושא שחיטה וטרפות, כולל חיבורים של רבנים מחוץ לתימן כמו ר' משה בן יוסף ונטורה, ר' אברהם בן ברוך מזרחי ומיודענו ר' צאלח.

תופעה חוזרת זו של ריבוי העתקות של הלכות שחיטה בתקופה זו של שלהי המאה ה-18, מעידה על גודל האסון של אובדן ספרים וכתבים בנושאים כה חשובים בעקבות גלות מוזע. דבר זה עודד ודרבן אנשים רבים לפנות לסופרים מומחים שיעתיקו מחדש את ההלכות והחיבורים החשובים, על מנת שלא תשתכח מסורת זו מקהל עדת ישראל שבתימן.

ר' דוד בן עובדיה אלאשול-סופר בן המאה ה-18 העתיק שני חיבורים הקשורים בהלכות שחיטה של שני חכמים מגדולי רבני תימן: האחד חיבורו של ר' יחיא אלצ'הארי בן המאה ה-16, והשני של הדיין ר' צאלח בן יחיא זקנו של המהרי"ץ. הכותרת המשותפת שנתן הסופר לשני החיבורים היא: "תורת הבהמה וזאת תורת הבהמה שאסף אותם מ"ו יחיא אלצ'הארי זצ"ל" ו'פרי צדיק' חבורו של ר' צאלח. החיבורים נכתבו לכבודו של המזמין והמממן, ר' נחום בן יחיא בן יצחק.

ר' זכריה בן סעדיה הלוי-ר' זכריה העתיק בשנת 1713 ספרים מהנביאים והכתובים הכוללים את ישעיה, ירמיה, יחזקאל, תרי עשר, וכתובים. רוב כתב היד מנוקד עם טעמים אך ללא פרשנים. ההעתקה

יהגה שבחך חכי ר' יעקב אבן צור

בן יאיר הוא מרדכי מאד האיר דרכי
עד רחצתי הליכי בדם אמה חשוכה
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך

נתעלת מעלה מעלה עד הושמה סגלה
אמה היתה שפלה דלה שחה נמוכה
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך

צורי בקדש נאדר רב כבוד הוד והדר
שמת בחדש אדר לקהל עדה נסוכה
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך

ולך צור עושה פלא נקוה עוד תגלה
ישע וחיש תעלה לצירנו ארוכה
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך

רחמן שוב שבותנו והחיש פדותנו
ועוד חדש ימינו לטובה ולברכה
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך

יהגה שבחה חכי צורי גואלי מלכי
אתה מגיה חשבי מוציאי מהפכה
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך

עמלקי אגגי חרש רע להדאיגי
לכרות גזעי ושריגי יום מהומה ומבוכה
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך

קלקלת מחשבתו הפרת את עצתו
בבור כרה הפלתו ולכדתו תוך שבכה
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך

בעץ הכין בו נתלה ונתפרדה החבילה
אז בשמחה ובגילה חמת מלך שככה
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך

אצלו יחד בחרבה נתלו בניו עשרה
פי צור בעברה ירה בהם קשת דריכה
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך

להאזנה לפיוט
בנעימה סרקו את הקוד:

פינת ההלכה

סימן תרצה סעיף ד' - דיני משלוח מנות

-מתוך קיצור שולחן ערוך ילקוט יוסף-

(ז). הרמב"ם (פ"ב ממגילה הט"ו).
 טוש"ע (ס' תרצה ס"ד). והטעם
 הראשון מבואר בספר מנות הלוי
 להגר"ש אלקבץ (דף רח). שתיקנו
 משלוח מנות היפך דברי איש צר ואובי
 שאמר על בני ישראל, ישנו עם אחד
 מפוזר ומפורד". והטעם השני מבואר
 בשו"ת תרומת הדשן (ס' קיא) כדי
 שיהיה לכל אחד ואחד סיפק לקיים
 סעודת הפורים כהלכה. ופלפלו בהם
 האחרונים, ומהם, בשו"ת חתם סופר
 (חאו"ח ס' קצו). ובשו"ת כתב סופר
 חאו"ח (ס' קמא אות ב). ובשו"ת
 שבט סופר (חאו"ח ס"ס כג). ובשו"ת
 בנין ציון (ס' מד). ובאפרקסתא
 דעניא (ס' כה). ובשו"ת בית שערס
 (ס' שפה). ועיין בילקו"י מועדים עמ'
 שיח. חזו"ע פורים עמ' קיז]

ב. מצות משלוח מנות נוהגת ביום ולא
 בלילה. [הרמ"א (ס"ס תרצה). וע'
 בשו"ת ארץ צבי פורומר ס"ס קכא].

ג. יש מי שכתב שהשולח לחבירו
 משלוח מנות, אף המקבל מקיים
 מצות משלוח מנות בכך, כיון שעל
 ידי שניהם נתיקמה המצוה. אולם אין
 לסמוך על זה לדינא, אלא גם המקבל

א. חייב אדם לשלוח לחבירו ביום
 פורים שתי מנות של שני מיני אוכלים,
 או שני מיני תבשיל, או שתי מנות
 בשר וכמו שנאמר במגילת אסתר
 (ט. כב): לעשות אותם ימי משתה
 ושמחה, "ומשלוח מנות איש לרעהו",
 ומתנות לאביונים. והטעם לכך, כי
 על ידי שאדם שולח לחבירו תשורה
 ומנחה, מביע לו בזה את רגשי אהבתו
 וחבתו אליו, ועל ידי זה נוטע בלבו
 גם כן אהבה ואחוה שלום וריעות,
 כי כמים הפנים לפנים כן לב האדם
 לאדם. שכל משפטי תורתנו הקדושה
 להרבות שלום בין אדם לחבירו,
 כמו שנאמר דרכיה דרכי נועם וכל
 נתיבותיה שלום. ועוד כי ישנם אנשים
 מחוסרי כל, צנועים בהליכותיהם, אשר
 יבושו לפשוט ידם לקבל צדקה כדי
 לקיים מצות "סעודת פורים" במאכל
 ומשתה כדת, מה שאין כן כששולח
 להם דרך כבוד "משלוח מנות איש
 לרעהו", לא יבושו ולא יכלמו, וככה
 אנו משתפים אותם בשמחת הפורים.
 על דרך שנאמר (נחמיה ח): "ושלחו
 מנות לאין נכון לו". ועיקר המצוה
 שיהיו שתי מנות לאיש אחד. [מגילה

המוכן שאינו עשוי להניחו למחר וכו'. ע"ש. וליתא. ילקו"י מועדים. חזו"ע פורים עמוד קיח].

ו. השולח לחבירו דורון של בגדים וסדינים וכיוצא בזה אינו יוצא בזה ידי חובת משלוח מנות. [שו"ת תרומת הדשן (סי' קיא), שנראה שהטעם של משלוח מנות הוא כדי שיהיה לכל אחד סיפק לקיים סעודת פורים כדין, וכדמוכח במגילה (ז): מחלפי סעודתייהו ונפקי בהכי ידי משלוח מנות. וכ"מ מדברי הרמב"ם ז"ל. ע"כ. וכ"כ בנהר שלום, ובמי יהודה, ובשם משמעון, ובדובב מישרים. ולאפוקי ממ"ש הלק"ט ח"ב (סי' קסג) שהשולח כסות וכלים למנות, אם יוכל המקבל למכרם מיד ולקנות בדמיהם צרכי סעודה מהני. ע"ש. וכ"כ בערה"ש, והסכים לדברי התרומת הדשן הנ"ל. וכן פסקו הט"ז (סי' תרצה סק"ד). והכנה"ג. והא"ר (סק"ט). וכ"מ מהמהרי"ל. ילקו"י מועדים. חזו"ע עמ' קכ].

ז. אפילו השולח מעות לחבירו באופן שיוכל לקנות בהם מנות מאכל אינו יוצא ידי חובה, שצריך לשלוח בדוקא מנות של מאכל ומשתה. [כן דייק בשו"ת תרומת הדשן (סי' קיא), ממ"ש הרמב"ם (פ"ב במגילה הט"ז) בדין מתנות לאביונים, שנותן לכל עני מתנה אחת "או מעות" או מיני תבשיל או מיני אוכלין. ואילו במשלוח מנות לא הזכיר "מעות" רק מיני אוכלים,

מחוייב במשלוח מנות. [הנה דעת הרש"ש בקו"א לטורי אבן (מגילה ז): שאם אחד שולח לחבירו משלוח מנות אף המקבל מקיים מצות משלוח מנות בזה. אולם אין לסמוך ע"ז לדינא, שהוא נגד משמעות גדולי האחרונים. וכן העלה בשו"ת באר חיים מרדכי ח"ג (סימן ג). ע"ש. חזון עובדיה פורים עמוד קכ].

ד. יש אומרים שצריך לשלוח המנות כשהן מבושלות וראויות ומזומנות לאכילה. [מהרי"ל. מג"א, א"ה, הגר"א, חיי אדם, הרש"ש]. ויש חולקים ואומרים שיוצאים ידי חובה גם במנות בשר חי, ורק אם שולח עוף חי שלא נשחט עדיין וכיוצא בזה, אינו יוצא ידי חובה. וכן עיקר. [פר"ח. חסדי דוד חסאן. בית עובד, ועוד. וכן משמע מפשט לשון הרמב"ם: "שתי מנות בשר או ב' מיני תבשיל". ע"כ. ובפרט שבבשר חי יוכל לעשות בו תבשיל כרצונו, צלי או מבושל. ולא החשיבו "מקרבא הנאתיה" אלא בעניים. (כתובות סז: ותענית כג:). ועכ"פ דברבנן סמכינן לקולא. ילקו"י מועדים עמוד שיח. חזו"ע פורים עמוד קיח]

ה. יוצאים ידי חובת משלוח מנות גם בבשר שימורים שבקופסאות, או בסרדינים, וכיוצא בזה. [לאפוקי ממ"ש במועדים וזמנים ח"ב (ס"ס נד) להסתפק בזה, כיון שעומדים לזמן רב ולא לאוכלן תיכף, וכדמוכח מדברי רש"י בביצה (יד): "מנות" היינו דבר

ממש. ורשב"י שהיה מקיים סעודה שלישית בער"פ שחל בשבת בסודות התורה, (זוהר פר' אמור דף צה.), אין ללמוד ממנו לדידו, וגם אין למדין אפשר משאי אפשר. וראה בחזו"ע פורים (עמ' קכג), ובילקו"י מועדים (עמ' שכג). ומ"ש בספר סנסנן ליאיר (עמ' רח) בשם אחד מתלמידיו, דהרב מנות הלוי שלח לארוסתו את ספרו, הנה מאן יימר לן ששלח לה הספר כדי לצאת ל"ח המצוה. וגם מה שתלה שם הדבר בטעמי מצות משלוח מנות, המעיין יראה שאין זה תלוי כלל בטעמים, דבעינן מנות, וכנראה תלמיד טועה כתב זאת].

י. אשה השולחת לחברתה משלוח מנות בגדי צבעונין וכדומה, אינה יוצאת ידי חובת משלוח מנות, שאף על פי שאמרו בפסחים (קט.) בדין שמחת החג, אנשים בראוי להם, בבשר ויין, ונשים בראוי להם, בצבעונין, ובבגדי פשתן מגוהצים. מכל מקום לגבי מצות משלוח "מנות", צריכים להיות מנות של אכילה ושתייה, לקיום מצות סעודת פורים, שגם הנשים חייבות בה, שאף הן היו באותו הנס. [ולא מבעיא לדעת תרומת הדשן שטעם משלוח מנות הוא להרווחת סעודת פורים, שבודאי שאין האשה יוצאת במשלוח בגדי צבעונים, אלא אפילו להרב מנות הלוי שהטעם הוא להראות חיבה, מ"מ "מנות" בעינן וליכא. וכ"כ בתורה תמימה אסתר ט].

אלמא דלא מהני מעות לגבי משלוח מנות. וע' בשו"ת יחזה דעת ח"ו (סי' מה). ובחזון עובדיה פורים (עמ' קכא הערה ו'). ובילקו"י מועדים, עמוד שכא] ח. וכן השולח לחבירו קופסת סיגריות או טבק הרחה לא נחשב ל"מנה", לצאת בזה ידי משלוח מנות, אפילו כשיודע שהמקבל מעשן ומריח טבק. [ולכאורה אף שלפי טעם להראות חיבה שפיר דמי גם בזה, אבל לטעם שיש לשלוח מנות לאין נכון לו להרווחת סעודה לבעלי שמחה, בזה שאין י"ח סעודה לא מהני, ואנן חיישינן לשני הטעמים. וראה בחזו"ע פורים עמ' קכג, ובילקו"י מועדים, עמוד שכג]

ט. וכן השולח לחבירו שהוא תלמיד חכם חידושי תורה ופרפראות לחכמה, או ספרי קודש, ביום פורים, אינו יוצא בזה ידי חובת משלוח מנות. ואחר שקיים מצות משלוח "מנות" לרעהו כדת, יכול לחזור ולשלוח חידושי תורה לרע אחר. [לאפוקי ממ"ש בירחון המאסף (שנה י"ט כרך א' סי' עו), שיוצאים י"ח משלוח מנות בחי' תורה, דלא מבעיא לטעם חיבה וריעות שאין לך התחברות יותר מתורה, אלא אף לטעם שיהיה לו המשלוח מנות לסעודת פורים, הרי עיקר הסעודה לשמחה, ודברי תורה פקודי ה' ישרים משמחי לב. ע"ש. אולם כל דבריו אינם אלא דרשות, ואינם הלכה, שעכ"פ משלוח "מנות" בעינן וליכא. ובסעודת פורים לא סגי בלא אכילה

יחד שבטי ישראל

סיפורי עליה אותנטיים

לאה הביטה בסיר הנחושת העתיק שהביאה סבתא רחל ממרוקו. מדי מוצאי שבת היו מתכנסים בדירה הצנועה בקריית שמונה, וסבתא הייתה מכינה את הדאפינה המסורתית - תבשיל תפוחי אדמה וביצים שניחוחו מרחף בכל פינה בבית. "במרוקו", לחשה סבתא, "היינו מטמינים את הדאפינה בתנור החימר משעות הבוקר". כעת, במטבח הקטן שלה, היא השתמשה בסיר חשמלי ישן. אך הטעם נותר זהה, והריח - אותו ניחוח מתקתק של מסורת.

בת שמונה הייתה מרים כשהגיעה עם הוריה לישראל. היא זכרה את הפליאה כשראתה לראשונה את השלג יורד על הגליל, את המעילים האדומים של הפעילים בקליטה, ואת המאכלים המוזרים שהגישו להם בחדר האוכל.

בכיתה, מרים למדה במרץ את העברית החדשה. בארוחות הצהריים, הילדים היו מחליפים ביניהם אוכל מהבית - היא הביאה ספינג' מתוק, וקיבלה בתמורה קובה מרותי, וחמין מיעקב. "כך", הסביר המנהל בטקס יום העצמאות, "נרקמת המדינה שלנו - חוט ועוד חוט, מנהג ועוד מנהג".

בלילות חורף, כשהרוח הצפונית הקישה על התריסים, מרים הייתה מקשיבה לסבתא רחל מספרת על הכמיהה העתיקה - הכמיהה לארץ הקודש. "דורות על גבי דורות", אמרה, "שמרנו על התקווה. עכשיו אנחנו פה, והתקווה הפכה למציאות חיה".

הנהגות ואורחות חיים בעדות ישראל השונות

מאת דוד חוברי

הפעילות הכלכלית בתימן

כאמור בפרק הקודם על גבי הריאל כמטבע חזק העובר לסוחר הוטבעה דמותה של מריה תרזה המלכה האוסטרית ואילו על גבי המטבעות המקומיים שהיו ללא שום דיוקן אנושי, הוטבעו המילים הבאות: מצד אחד נכתב: "לא אלאה אלה אלא אלה ומוחמד רסול אלה. צ'רב בצנעא סנת..." ותרגומו: "אין אלוהים אלא אלוהים ומוחמד שליח אלוהים, נדפס בצנעא שנת..." ומצידו השני של המטבע נכתב: "יחיא בן מחמד נצרה אלה סנת 22, אמיר אלממונין אלמתווכל עלא אלה רב אלעאלמין " ותרגומו: "יחיא בן מוחמד הנחילו ה' נצחון בשנת 22, ראש המאמינים הבוטח באלוהים ריבון העולמים".

יש לציין כי בתימן לא היו בנקים וכל אחד הטמין את כספו בביתו. הפעילות הכלכלית שחייבה שימוש בהעברת כספים ממקום למקום נעשתה באמצעות בלדרי כספים. היו אלה בד"כ סוחרים שנסעו ממקום למקום באמצעות חמורים ושאר כלי תחבורה מצויים. העברת כספים לחו"ל נעשתה בדרך של סחר חליפין בין יצואנים ליבואנים או באמצעות תשלום לפקיד הממשלתי הממונה בעיר צנעא תמורת קבלת שטר המחאה חתום. השטר הועבר אל הסוכנים הרלוונטיים באחת מערי הנמל שדרכם עברו הסחורות.

אין ספק כי כלכלת תימן הייתה מושתתת על אומנותם והתמחותם של היהודים במגוון רחב ביותר של מלאכות, שאילולי סמכו הערבים עליהם הייתה הכלכלה בכללותה בתימן משתתקת. ואכן כך נוכחו הערבים ללמוד על בשרם בזמן גלות מוזע, בה גברה השנאה על ההיגיון הצרוף הקיומי היומיומי, ולמעשה הובילה לשיתוקה המוחלט של הפעילות הכלכלית בתימן. לכן הם נאלצו בסופו של דבר לוותר על העונש החמור ולהחזירם לתימן. מאחר והגויים הפיקו את הלקח בעקבות טעותם בעבר הרי שמאז ואילך נזהרו מאוד ולא מתחו את חבל השנאה עד תום, כי בסופו של דבר זה פגע בהם. לפיכך מרבית המלאכות הוחזקו בידי היהודים והם שהניעו את כל הפעילות הכלכלית בתימן הלכה למעשה. מאחר וכך עלינו למנות את המלאכות בהם החזיקו היהודים, ומתוך כך נבין היטב את מקומם החשוב בתימן. אגב, ברוב המלאכות החזיקו היהודים מדורי דורות והעבירו את סוד המלאכה מאב לבן לשם הצורך הקיומי. היו מלאכות נחשבות יותר והיו נחשבות פחות, היו מכניסות יותר והיו פחות, אך המשותף לכולם הייתה מלאכת מחשבת שהגויים לא הכירוה ולפיכך היו תלויים לחלוטין ביהודי.

לעיתים רבות נדבק שם המקצוע אל שם המשפחה של בעליו או אף החליפנו.

בתימן, כמו בהרבה מקומות בעולם היהודי, נהגו לתת כינוי על שם מלאכתה של המשפחה או התמחות מקצועית שמכבדת את בעליה. ניתן לחלק את השמות לפי המלאכות עצמן או לפי הכלים והחומרים בהם התעסקו בעלי המלאכה. להלן רשימת השמות (מתוך: א.ג.ימאני "שמות משפחה וכינויים בקרב יהודי תימן, בתוך א. דמסקי, "ואלה שמות", פרק ג' עמ' 41-42).

לפי מקצועות: נפח-חדד, רופא- טביב, חייט- כייאט, מייצר אבק שריפה לרובים- מבוורית, קדר-מדאר, משורר,זמר-מוג'אני/שאער, רב או מורה-מועלם/מארי, מגיד עתידות-מנג'ם, חלפן כספים-מצרפי, נגר-נג'אר, מזרונאי-נאדף, צורף-סאיג', מלטש/מבריק/מצחצח-סקאל, יצרן מיטות-עיטוואר, אורג/טווה-צאניע, מטביע מטבעות-צוראב, יצרן נרות שעווה-שמאע. לפי הכלים והחומרים: אופה- בוטה, פחה- חלה, יצרן קערות וכלי מטבח- טאסה, יצרן כלים לנטילת ידיים-כועיידה, יצרן כלי קיבול יקרים לשמן ודבש- מדהלה, יצרן נרגילות-מידעי, יצרן פטישים- מטרקה, יצרן משקל למידת היבש-נוצייף, יצרן מנורות תאורה- קינדיל.

כינוי הכבוד שניתן ליהודי על ידי הגוי כאות הערכה למקצועו היה "אוצטה" שפירושו אומן. בפרק הבא נפרט על כך.

מתכוני עדות לפורים

קרפאלך - כיסני בצק

אוסן רבכני:

מְצַרְבֵּיב אַת כּא רַחוּמִים אֶצִּיב אַחִידָה.
אָב מֵלֶמְלֵאִים בְּבֵלר טוּחֵן - מֵטֶאָנִים אַת בְּבֵלִים
וּמוֹסִיָּם אַת בְּבֵלר רַטוּחֵן וּמֵאָדִים חֵק טֵיגֵן.
מְפֹרֵרִים דֶּק אַת בְּבֵלר מְצִיָּרִים אֶקְצֵרֵה מְצִנִּים מֵעֵט
וּמוֹסִיָּם אַת יִיגֵר רַחוּמִים.

אֶבְכֵנָה מֵאִית בְּבֵד מֵלֶמְלֵאִים 250 גֶרָם בְּבֵד צְאוּי טוּחֵן + 2 בִּיצִים קֵלֵת
מֵאֵח סֹפֶל אֶפִי רַטֵּעֵם וּבְצֵל קֶצֶז מְצַרְבֵּיב בְּכּוֹל יוֹד.

אֶמֵאִית כּוֹסֵמֶת-קֶאֶלֶר

2 בִּיצִים קֶצֶזִים וּמֵטֶאָנִים בֶּלֶטֵן

1/2 1 כּוֹסֵט כּוֹסֵמֶת מֵבֹלֵט

1/2 כֶּסֶת סֹפֶל לַחוּד

1/2 כֶּסֶת מֵאֵח

אֶבְכֵנָה מֵאִית רַטוּחֵי אַדְמֶה אֵו יֶקוּת:

מֵבֵלִים רַטוּחֵי אַדְמֶה, אֵו מֵאָדִים בֶּלֶטֵן יֶקוּת. מֵבֵלִים צְדֵלִים אֵו לַחוּצִית
מֵל.

מֵטֶאָנִים בִּיצִים אֶפִי רַטֵּעֵם וּמְצַרְבֵּיב בְּכּוֹל מוֹסִיָּם מֵאֵח סֹפֶל וּבִיצֵב
וּמְצַרְבֵּיב.

אֶבְכֵנָה מֵאִית מֵתֶקֶד - סִירוּת:

300 גֶרָם קוֹנְפֵיטוּרֵת דּוּבֵדֵבִים אֵו אֵוּבֵנוּיֵת

3 כֶּסֶת סִירוּי אַחַם

אוסן רבכני:

מְצַרְבֵּיב יוֹד מֵאִידֵת רַבְרוֹק מוֹסִיָּם צוֹד סִירוּי אַחַם בֵּתֶאָם אֶסְמִיכּוּת
רַבְצִיבֵה.

אֶבְכֵנָה רַבְצֵק - לֵמִים אַת כּא רַחוּמִים מֵאֶבֶד מֵעֵן וּמְצַרְבֵּיב אֶקְבֵּלֵת
בֵּצֵק אַחִיד וּחֹק. צֵל רַבְצֵק רַבִּיּוּת מֵאִישׁ עוֹנֵה אֶצְבוּדֵה מֵאִידֵה וּפּוֹד אֵינֵן

מֵסְפִיק רַק אֶפֶלֶר אֶרֹסִיָּךְ כֶּסֶת אֵו לֶמִיעֵם לֵל מִים נּוֹסִיָּם.

אֵל חִיבִים מֵאֶבֶד אֶפֶלֶר אֹלֵשׁ בִּיד. מֵלֶפִים מֵאֶקְרִי בֶלְעֵה.

מְכִינֵם אַת רַבִּיּוּת רַבְצִיבֵה.

טְכִינֶקֶת צִוֵּרֵת רַקִּפּוֹל:

רבכני:

אֶבְצֵק:

2 כּוֹסֵט קֵמֵח מוֹנֶפֶד (אֶפֶלֶר

אֶצְרֵבֵב בֵּין קֵמֵח דּוּרֵם אֶקֵמֵח

רֵאזֵל חֲצִי חֲצִי)

1 בִּיצֵב

2 כֶּסֶת לֶמֶן

1/4 1/2 -1 כּוֹס מֵיָם

1/2 כֶּסֶת מֵאֵח

אֶרַבְבֵּקֵה:

1 חוֹמֵן אֵו בִּיצֵב טֶרֶפֶס

מֵאִית בֶּלִרִיָּת:

רַחוּמִים כֵּאֵן רַק אֶמֵאִית בֶּלֶר

בֶּקֶרֵי, אֶק אֶפֶלֶר אֶבְכִין אַת

רַבִּיּוּת עֵם חֶצֶד צוּקֵל, אֵו מֵבֵלֶר

כֶּסֶף צוּקֵל, טוּחֵנוּיָם דֶּק, אֶפֶלֶר

אֶרֹבֵחֵיךְ אַת סִירוּיֵי רַחֵם בֵּאחַם

מֵטֶרֶפֶס סוּחֵט רֵיטֵב.

2 בִּיצִים קֶצֶזִים וּמֵטֶאָנִים בֶּלֶטֵן

3 כֶּסֶת לֶמֶן

3/4 - 1 כּוֹס בֶּלֶר מֵבֹלֵט טוּחֵן

1/2 כֶּסֶת מֵאֵח

1/2 כֶּסֶת סֹפֶל לַחוּד

1 בִּיצֵב

1 כֶּסֶת סוּכֵה

1/2 כֶּף סִירוּי אַחַם

קרפאלך- המשך

אפסל ארבען את צורות הקרפאלאך או על ידי קיזת בבק בכוס אקבאת ציגאליס - אמאליס סוגריס אסרדון ומרדדקיס את לתי קצומו.
 אז לאורדדיס את הבבבך אלאמן חותמים אריבוצים אמאליס במרפך כל ריבוע מליס סוגריס אמאליס ואץ מחבריס כל קרפ אקבב.
 בלמכניס מליס ממקדק אסוריס - סוגריס את הכיסן אמאליס בדומה אאוצני במון בבאליס תלווב הבבקר סוכב.
 אמאליס בבב - מקמויס לטח עבודפ ומרדדיס את הבבבך אעלפ דק מאוד. קורציס ציגאליס בצרת כוס קטנד . מגריליס את ללוי רעיצול בבוצב הטרוספ או פחלמון.
 מניחיס מלט מפתאליס במרפך כל ציגול בבב ומקפליס אחצי ציגול . מרדדקיס היטב את הקצוות אז אפלאיר כסיס אאורי.
 מחציקיס את לתי הקצוות אל חצי ציגול בבבבך הפחלמולא ומחבריס אחד אלתי כוון טבעת בק ממקבאת בצורה באופיינית אקרפאלאך.
 בילול הכיסניס - מרתמיס מיס עס מלח כוון למכניס סטטב. עס רתיחת פנוצאליס מוסיסיס את הכיסניס בצפירות.
 בלכיסניס צבסיס מבליס עוד כ-3 דקות מוסיסיס אל פנוצאליס עוד כוס מיס קריס רעוצב את הפאלך בבילול לל הכיסניס. מוציאליס את הכיסניס בבך מחוררת על מאל מלמון . בדרק צו מכניס את יתג הכיסניס.
 פאלת בקרפאלאך- את הכיסניס הפחלמויס מגיליס כלפס צבסיס במרק צוקל או עס רטב בלי. אפסלות נוספת למיס בצלחת מרפצית ומפצריס עיליפס רצוצות לל בבל מטאון ומעט מלח צית

המתכונים מתוך אתר המתכונים של פסקל פרץ- רובין

מתכוני עדות לפורים חלת פורים / קעיליטש, קוליטש

בחומרים: א-2 חלות גדולות
או 20-15 אחמניות בינוניות

אופן ההכנה:

למים את הפתוח בקצרה מחוקה ורחבה.
מפזרים סביב את פלמרים הטרמים.

רכיבים:

500 גרם קמח מנוסף

50 גרם מרים טריים

5 כפות לטון

3/4 כוס צימוקים בהירים

אלא חרצית

3 ביצים

קורט מלח

3/4 כוס סוכר

2 כפות סוכר וניל

2 כפות קליפת לימון

מאזרת

כ- 2 - 1 1/2 כוסות מים

אציטוב:

1 ביצה טרופסה + כפות לטון דקות

+ חצי כפות סוכר אמריחה

50 גרם גראגי רגל למים

50 גרם סוכריות צבעוניות

אקילוט או סוכר גביש

בקורה נפרדת מוצרבים את פלמון, רבצימוקים,
פביצים, פאלחו, פסוכר, סוכר פונויל וקליפת לימון, פמאזרת.
צבים אומה במרכז הפתוח ויוצקים אתכבה, תוך כדי אילוש, את
תצורת פביצים. מוסיפים בהדרגה את המים ואלים עד לקבלת
בצק אחיד וחלק.

מכסים במידית נילון נצמד ומניחים לרפתחה במקום חמים בלעד
וחצי או עד להבצק מכביל את נפחו.

מחלקים את הבצק המוכן ללניים. כל חלק של בצק מחלקים
אלא לוש חלקים לוויים. מאגאים כל חלק רבצורה בינונית בקוטר של
3-4 ס"מ, מרדקים את לוש רבצורות בקרב אחד וקולעים
צמה. בדרך צ מנינים את החלה פלנייה.

מרדדים תבנית תנוני בנייר אטייה או משלמים תבנית. מסדרים
על התבנית את לתי החלות הקולעות מניחים לרפתחה כ-30

מורחים את הביצה הטרופסה עם פסוכר ופלמון על החלות בק-
אצות. מפזרים את הפרג ופסוכריות רבצוניות. אופים בתנוני
לחום מרלל לחום בינוני 180 מעלות צ' כ-30-25 דקות
*פמתכונים מתוך אתר פמתכונים של פסקל פילג רובין

מתכוני עדות לפורים

חלת פורים / בוייז'ו די פורים

אופן הכנה:

בצלוחית בינונית ממיסים את פלאמרים בחצי כוס מים פושרים בוצקים מלא מוצט קמח ומכסים. מניחים עד אפיווצרות כמו קצף אבן על פני התרובה.

מניחים את הקמח בקצרת מערבא חלמאי, מוסיפים את פלאמלים, פסווכי, האגוזים ופחאוו. מערבבים קלות ומוסיפים את הביצים ואת תערובת פלאמרים, מתחילים לערבא ואלול את הפצק. תוך פוספד פדראגתית של פומים ופלאמן.

אלים עד לקבלת בצק אחיד וחלק. מכסים ומניחים במקום חמים ארבעשורה בלעתיים או עד לפצק מכסא את ניסחוו. מוורקים את הפצק אלולש חלקים לוויים. מכל חלק צרים כדור צאול. מסירים מוצט מפצק מכל כדור ולווררים בצד. צרים מכל כדור ככר צאולה, חותכים סביב לווי פככר חתכים אכנסוניים בוזומק 4 ס"מ באורחק של 4 ס"מ

צד מצד בצורת צ"ג - צ"ג - חתך אחד באכנסון אכיוון אחד ופבא אחריו אכיוון נצדי. כק תקבל פככר צורה משוננת ומצונית. יוצרים 2-3 גומות סביב מרכז פחאור ומכניסים אכל גומה ביצב קלב.

מתחבות הפצק למחרנו צרים רצוצות דקיקות ומניחים אותן מלא אביצים הקלות כדי ליחציקן את הביצים במקומן בתוך פאומות פדדק צו מכניס את יתר פחאוו מורחים על פחאוו את פחאוו פטרונץ עם פסוכר ומפצרים את פלקדים. מסדרים את פחאוו בתכניות תער מרופדות בניי אפייה פרווחים צו מצו. אופים בתער לחומץ מרשל לחום בינוני 180 מוצות 3'. כ- 25-35 דקות.

* המתכונים מתוך אתר המתכונים של פסקא פול-רובין

פחוארים: א-4-3 חלות
צאולות ואו 8-10 חלות
צאולות אילות

רציבים:

60 גרם מרים טריים
1/2 כוס מים פושרים
1 ק"ג קמח מנופה
3 כפות לומלום
1 כוס סוכר
1/4 1 כוסות אגוזי מלק
או פקאן קצוצים גס
1/4 כפית מלאח
4 ביצים
2 כוסות מים
8 כפות למן
4-6 ביצים קלות
2 חלמוני ביצב טרופות עם
חצי כפית סוכר
1 כוס לקדים קרופים

הפינה לצעירים

פורים

אחד החגים האהובים על ילדים הוא חג הפורים. תחפושות, משלוחי מנות, אווירה חגיגת שמחיה כבר מראש חודש אדר. ובחנויות - הרבה מאד לפני כן. אולי עוד לפני שמגזע ט"ו בטבת איתנו יכולים לראות אביבוי פורים בחנויות. תחפושות, סבלות, מתקים ורעשנים. אם נצבד, נוכח להתקבר לאווירת שמחת הפורים בצורה מיוחדת ולהמשיך אותה לכל השנה כולה. לא רק אווירת שירת שגרה אלא אווירת אחדות.

ממש ממש ביחד.

פורים הוא אמן שבו כולנו מתחפשים, יוצאים מהסטיגמות שיש לנו אחד על השני וכל אחד על עצמו.

כל אחד יכול להיות מלך, כל אחת יכולה להיות מלכה. כל אחד מאיתנו יכול להתחפש ולהיות מי שהוא רוצה בלי שזה יראה לנו מוצר. וזה גורם לנו לשמחה. כואו ניקח את אווירת השמחה והאחדות הזו לכל ימות השנה ונצבד לשמחת פורים באמת.

.....
הפינה הזו היא בשבילכם, ואני רוצים שתכתבו לנו על מה מעניין אתכם שנכתוב כאן בעלונים הבאים. אתם יותר ממוזמנים לכתוב לנו למייל: edotyeladim@gmail.com

שמות במגילה

א	ס	ת	ר	ט	ת	י	ח
ח	מ	צ	מ	י	ר	מ	ר
ש	ה	ר	ר	ע	ש	נ	ב
ו	מ	צ	ד	ה	ב	ה	ו
ו	נ	מ	ר	כ	ח	ר	נ
ר	ת	ו	ש	ת	י	א	ה
ו	ב	ג	ת	נ	ז	ר	ש
ש	צ	מ	נ	ה	ב	א	ג

מרדכי / אסתר / אחשוורוש / המן
בגתן / תרש / ושתי / זרש / חרבונה

